

Suriyeli Mültecilerle Değişen İş Yeri Tabelalarının Dilsel Kullanımlar Açısından İncelenmesi: Mezitli İlçesi Örneği

*Namık Kemal ŞAHBAZ**

*Can SAKAR***

Öz

Bu çalışmada, Mersin ile Mezitli ilçesindeki beş büyük mahallede yer alan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurlar, dilsel kullanımlar açısından incelenmiştir. Beş büyük mahallede yer alan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurların hangi dil ya da dillerin birleşimi ile oluşturuldukları; oluşturulan tabela, levha vb. iş yerlerini tanıtıcı unsurlardaki dil kullanımlarının oransal olarak nasıl dağılım gösterdikleri ve ortaya çıkarılan dilsel bozuklukların önüne geçilmesi için ne tür uygulamalarda bulunulması gerektiği tartışılmıştır. Çalışmada izlenen yol; beş mahallede yer alan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurların saptanması, dil kullanımları esas alınarak oransal dağılımlarının elde edilmesi ve elde edilen verilerin ışığında çeşitli sonuçlara ulaşılması şeklinde yapılandırılmıştır. Söz konusu çalışma çerçevesinde konuyla ilgili araştırma yapan kişilerin tabelalarda yer alan dilsel kullanımların ne oranda olduğu, dilsel bozuklukların önlenmesi için ne gibi tedbirler alınabileceği konusunda farkındalık kazanmaları hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, tanıtıcı tabela ve levhalar, dilsel kullanımlar.

Analysis of the Workplace Signs Changing with Syrian Refugees in Terms of Language Usage: Mezitli Example

Abstract

In this study store signs, sign plates, and the like in five big neighborhoods in Mezitli, Mersin, were examined in terms of language usage. In the study, which language or combination of languages were used in the preparation of the signs, sign plates, and the like, how they were dispersed proportionally in terms of language usage, and what kind of practices were needed to be implemented in order to obviate the identified linguistic misusages were discussed. The steps in the study were the Identification of the signs and sign plates in the five neighborhoods, obtaining their proportional dispersion on the basis of language usage, and attaining various results in the light of the obtained data. This examination aims to help researchers working in the field gain awareness about the proportion of language misusages in signs, sign plates and the like, and what kind of precautions need to be taken to prevent language misusages.

Keywords: Turkish language education, store signs and sign plates, language usages.

* Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Mersin. e-posta: nksahbaz@mersin.edu.tr

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Mersin Üniversitesi, Mersin. e-posta: cansakar@gmail.com

Giriş

2015-2016 eğitim öğretim yılı bahar döneminde bilimsel araştırma yöntemleri dersinde öğrencilere teorik bilgilerin ardından Türkçe eğitimiyle ilgili bir alanda araştırma yapmayı önerdim. Öğrencilerin pek çoğu, "Suriyeli mültecilerle birlikte baş gösteren iş yerleri tabelalarındaki dil kirliliğini araştıralım." dediler. Bu araştırma, 60 kişilik bir ekibin Mezitli'deki sokakları dolaşarak elde ettiği görsel ve sözel verilerin çözümlenmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Öğrencilerin dil duyarlılığıyla doğan çalışma, tecessüsle şekillenmiştir. Dil; bir kültüre ve bu kültüre ait insanların duygu, düşünce ve hissiyatlarını ikinci bir kişiye aktarmak amacıyla kullandıkları bir sistemler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok boyutlu bir kavram olan dil, içerisinde bulunduğu bağlama göre farklı anlamlar içerir. Humboldt, dilin bir ulusun ruhunun dış görünüşü olduğunu belirtmekte "ulusun dili ruhudur; ruhu da dili" demektedir (Aksan, 2009). Ergin'e göre (1980:3) ise dil, "insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta"dır". Childe dili, "insanın somutun tutsaklığından kurtuluşu" olarak tanımlamaktadır (Yıldız, 2014). Canlı bir varlık olan dilin, hiç değişime uğramadan saf bir şekilde varlığını koruması mümkün değildir. Bu konuda Özkan ve Musa'nın (2004) tespiti dikkate değer: "Dünya üzerinde konuşulan diller arasında tamamen saf bir dil var mıdır? Hiç şüphe yok ki bu soruya cevabımız olumsuz olacaktır. Milletler arası ilişkileri dikkate alırsak yeryüzünde konuşulan bütün dillerin başka dillerden kelime aldığı, saf dil diye bir şeyin olmadığını söyleyebiliriz" (Özkan ve Musa, 2004: 96). Diller arası bu alışveriş ve sonucunda oluşan kaçınılmaz etkileşim, dillerin saflık derecelerini etkilemekte ve hatta gramer düzeyinde değişimlere sebep olabilmektedir.

Günümüzde dünya, uluslararası göç gibi nüfus hareketliliğinin ve iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmelerin sonucu olarak Vertovec'in (2007: 1025) deyimiyle "süper çeşitlilik" (super-diversity) durumunu yaşamaktadır (Akt. Göktuna Yaylacı, 2012). Bu çeşitliliğe, Suriye'den terör, iç savaş vb. durumlardan dolayı Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyeli mültecilerin örnek olarak gösterilmesi mümkündür. 2011 yılında başlayan ve sonrasında gelişerek farklı bir boyut kazanan iç savaş sonucunda, Suriye'den farklı ülkelere farklı yollarla göç hareketleri başladığı görülmektedir. Söz konusu göç hareketleri, Türkiye'nin hemen her bölgesine olduğu gibi, bazı bölge ve bu bölgeler içerisinde yer alan şehirler, çeşitli özellikleri bakımından göç dalgasına daha yoğun maruz kalmaktadır. Bu bağlamda Mersin ilinin, Türkiye içerisinde çeşitli özellikleri bakımından (jeopolitik, coğrafi yakınlık vb. durumlar) yoğun bir mülteci göçü ile karşı karşıya kaldığı görülmektedir.

2016 Türkiye Göç Raporu (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017: 79) verilerine göre, Mersin'de 139.953 Suriyeli göçmen bulunmakta, bu sayı il nüfusunun %7,89'unu oluşturmaktadır. Göç edenlerin

Suriyeli Mültecilerle Değişen İş Yeri Tabelalarının Dilsel Kullanımlar Açısından İncelenmesi: Mezitli İlçesi Örneği

pek çoğunun kent merkezinde ikamet ettiğini düşünülürse, Mersin kent merkezinde her 10 kişiden biri Suriyeli mülteci'dir.

Maleki (2013: 130)'ye göre, "bir dilde yabancı sözcüklerin varlığı, kaynak dilde ortaya çıkan düşünce, medeniyet, kültür, ahlak, iyilik, kötülük, insanlık veya zıddının ispatı ve amaç dilde o yabancı kelimenin güç, güzellik, çekim, açıklık, yokluk, boşluk veya içi ve dış etkisinin göstergesidir". Göç eden bireylerin kendi kültürel yapılarına dair özellikleri, kullandıkları dilsel öğeler aracılığı ile dışa vurabilecekleri varsayılabilir. Göçmenlerin yaşadığı uyum sorunlarının başında dil problemi geldiğinden göçmenler, gittikleri ülkelerin dilini bilmedikleri takdirde çok büyük sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Küçükkaraca, 2001; Akt. Apak, 2014). Göçe tabii olan bireyler, yerleştikleri yeni ülkelere, yeni coğrafyalara uyum sağlamakta zorluk çekmektedirler. Uyum sorunlarının minimum düzeye indirilmesi, göçe tabii olan kitlelerin göç ettikleri coğrafyada konuşulan dile uyum sağlamaları, konuşulan dilin gerek dil bilgisi gerekse diğer tüm sözel kurallarını benimsemeleri ve sürekli kullanarak pekiştirmeleri ile sağlanacaktır.

Türkçe, farklı coğrafyalarda taşıdığı farklı biçimsel özellikler ile varlığını sürdüren köklü bir dil olarak karşımızdadır. Türkiye'ye göç eden mülteciler tarafından Türkçenin dil bilimsel yapısının tam olarak öğrenilememesi aynı zamanda konuşma bozukluklarının da ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Dile getirilen bozuklukların somut birer yansıması, yaşam alanları içerisinde yer alan cadde, mahalle, sokak veya semtlerde kendisini açıkça göstermektedir. "Şüphesiz bu farklı sosyal katmanların bulunduğu büyük şehirlerin cadde ve sokakları, dilin en dinamik olduğu mekânlardır" (Karademir 2004: 1577). Söz konusu mekânlar, dilsel bozukluklar açısından içerisinde farklı öğeler içermektedir. Bu öğelerden birisi de bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için açtıkları işletmelerde yer alan tanıtıcı tabela ve/veya levhalar olarak karşımıza çıkmaktadır. "Tabelalar, göstergelerin nedenli olarak seçildiği dil olgularıdır" (Şeyda, 2005: 79). Bu bağlamda bireylerin kültürel ve dilsel özelliklerinin, ticari amaçlar üzerinden aktarılması hususunda tabelaların seçilmesi ve incelenmesi yerinde bir karar olacaktır. "Dil ile tarih ve kültür arasındaki münasebeti bilen bir kimse, dili tek başına almaz" (Kaplan, 1988: 188). İşyeri sahipleri, ticari işletmelerinde kullanacakları tabela vb. tanıtıcı unsurları oluştururken hitap ettikleri toplumsal oluşumun dilsel ve kültürel birikimlerini de göz önünde bulundurmalarıdır. "Çünkü 'alıcı'nın zihninde karşılığı bulunmayan, diğer bir deyişle onun kültüründe yeri olmayan veya bir anlam ifade etmeyen kelimelerden oluşturulmuş olan bir isim, çok fazla müşteri çekme amacına hizmet edemeyecektir" (Boyras, 2003:2). Bu açıdan düşünüldüğünde, kendi ülkelerinden ayrılarak göç etmiş bireylerin oluşturacakları tabela, levha vb. işletmelerini tanıtıcı unsurların buldukları ülkenin kültürel veya dilsel yapısı ile örtüşemeyeceği çıkarımında bulunulabilir.

Araştırma kapsamında; Mersin ili Mezitli ilçesi içerisinde yer alan iş yerlerinin kullanmış oldukları işletmelerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurlar dil kullanımı açısından ne gibi özellikler barındırmaktadırlar? Tabela, levha vb. tüm tanıtıcı unsurlardaki farklı dilsel kullanımlar, işletmelere herhangi bir konuda fayda sağlamakta mıdır? sorularının cevapları aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma kapsamında Mersin ili Mezitli ilçesinde bulunan iş yerleri ve bu iş yerlerini tanıtıcı niteliğe sahip levha, tabela vb. unsurlar çeşitli açılardan incelenmiştir. Bu bağlamda söz konusu tabela, levha vb. unsurlardaki dil kullanımı ve bu dil kullanımının ne gibi farklılıklar barındırdığı açıklanmaya çalışılmıştır.

Söz konusu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan örnek durum çalışması modeli kullanılmıştır. Bassey'e (1999) göre durum çalışması, bir bireyi, bir grubu ya da kültür durumunu anlama, tanımlama, tahmin etme ya da kontrol etmeyi vurgulayan bir araştırma yaklaşımıdır (Akt. Saban ve Ersoy, 2016:117). Durum çalışması modeli esas alınarak yapılandırılan çalışmada, evren içerisinde yer alan mahallelerde bulunan birimler ele alınmış ve detaylı bir şekilde analiz edilerek çeşitli sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu tür çalışmalarda, toplanan veriler yalnızca geçerli ünite içerisinde geçerli olup herhangi bir genelleme amacı taşımaz (Karasar, 2002: 86). Bu nedenle araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar üzerinden herhangi bir genellemeye varılmamıştır.

Çalışmanın İnceleme Nesnelere

Araştırmanın evrenini, Mersin ili Mezitli ilçesinde yer alan beş mahalle (Viranşehir, Fatih, Adnan Menderes, Merkez, Yeni) oluşturmaktadır. Araştırmada, örneklem oluşturma yöntemlerinden tabakalı örnekleme kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme, "evren, bağımlı değişkeni etkileyebilecek potansiyel (özelliklerden) ait evrenlerden oluştuğunda, bu çok sayıda tabakaların ve bu tabakalardan bireylerin seçkisiz seçilerek yapıldığı örneklemedir" (Erkuş, 2009: 96). Bu bağlamda, Mersin ili Mezitli ilçesi sınırları içerisinde mülteci bireylerin yoğun olarak yaşadığı beş büyük mahallede yer alan birimler seçkisiz olarak seçilmiş ve araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Araştırma, sınırlı bir zaman dilimi içerisinde altmış kişiden oluşan bir ekip aracılığıyla mülteci bireylerin yoğunlukta oldukları mahalleler çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bu nedenle, Mersin ili Mezitli ilçesi sınırları içerisinde yer alan tüm mahallelere araştırma evreninde yer verilmemiştir. Ayrıca, verilerin toplanma aşamasında iş yerlerinin fotoğraflarının çekilmesini istemeyen iş yeri sahiplerinden dolayı bazı iş yeri tabelaları söz konusu araştırmaya dâhil edilememiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Söz konusu çalışmada veri toplama aracı olarak önceden oluşturulmuş anket formu kullanılmıştır. Anket (sormaca), birden fazla özelliğe ilişkin bilgi toplama aracı olduğundan, toplam bir puandan ya da ölçeklerdeki gibi teknik bir güvenilirlik ve geçerlikten bahsetmek doğru değildir (Erkuş, 2009: 136). Araştırmada, verileri toplayan her bir ekip, görevlendirildikleri mahallerde yer alan tabela, levha vb. tanıtıcı unsurları fotoğraflayarak saptamıştır. Söz konusu işlemin ardından elde edilen veriler, aynı ekip tarafından anket formuna işlenerek kayıt altına alınmıştır. Ayrıca işletme sahipleri içerisinde tanıtıcı tabela, levha vb. öğeler hakkında konuşmak isteyenleri aktardıkları, sözel görüşme yöntemiyle toplanmış ve kaydedilmiştir.

Çalışma kapsamında elde edilen veriler, kategorisel içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Kategorisel analiz, verilerin kategorilere ayrılarak incelenmesi esasına dayanmaktadır. "Kategorilendirme, mesajların kodlanmasını, yani anlamların işlenmesini gerektirir" (Bilgin, 2006: 19). Bu bağlamda araştırmada elde edilen veriler, oluşturdukları diller esas alınarak analiz edilmiş; yapılan analiz sonucunda çeşitli kategorilere ayrılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin kendi içinde tutarlı bir yapıda olmalarına dikkat edilmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen mahallelerdeki dil kullanımları analiz edildiğinde toplam 225 adet olan tanıtıcı tabela, levha vb. unsurların %24'ünün tamamen Türkçe, %5.78'inin tamamen İngilizce, %6.67'sinin tamamen Arapça, %32'sinin Türkçe-Arapça, %15.11'inin Türkçe-İngilizce, %5.33'ünün Arapça-İngilizce, %0.44'ünün Arapça-Fransızca, %0.88'inin Türkçe-Fransızca, %9.78'inin ise Türkçe-Arapça-İngilizce dil kullanımı içerdikleri saptanmıştır.

Mersin ili Mezitli ilçesinde yer alan Viranşehir mahallesi, Fatih Mahallesi, Adnan Menderes mahallesi, Yeni mahalle ve Merkez mahallesinde bulunan iş yerleri ve bu yerleri tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurlardaki dil kullanımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Tabelalardaki Dil Kullanımı

Mahalle İsmi	Türkçe	İngilizce	Arapça	Türkçe-Arapça	Türkçe-İngilizce	Arapça-İngilizce	Arapça-Fransızca	Türkçe-Fransızca	Türkçe-Arapça-İngilizce
Viranşehir mah.	2	0	1	14	0	0	0	0	7
Fatih mah.	6	6	3	13	15	1	0	0	0
Adnan Menderes mah.	37	4	3	17	17	1	1	2	9
Yeni mah.	5	1	7	22	1	6	0	0	3

Merkez mah.	4	2	1	6	1	4	0	0	3
TOPLAM	54	13	15	72	34	12	1	2	22

Araştırmaya dâhil söz konusu mahallerde konuşlanan iş yerleri ve iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurlar incelendiğinde Viranşehir mahallesinde 2'si tamamen Türkçe, 1'i tamamen Arapça, 14'ü Türkçe-Arapça, 7'si ise Türkçe-Arapça-İngilizce olmak üzere 24 adet; Fatih mahallesinde 6'sı tamamen Türkçe, 6'sı tamamen İngilizce, 3'ü tamamen Arapça, 13'ü Türkçe-Arapça, 15'i Türkçe-İngilizce, 1'i Arapça-İngilizce olmak üzere 44 adet; Adnan Menderes mahallesinde 37'si tamamen Türkçe, 4'ü tamamen İngilizce, 3'ü tamamen Arapça, 17'si Arapça-Türkçe, 17'si Türkçe-İngilizce, 1'i Arapça-İngilizce, 1'i Arapça-Fransızca, 2'si Türkçe-Fransızca, 7'si Türkçe-Arapça-İngilizce olmak üzere 94 adet; Yeni mahallede 5'i tamamen Türkçe, 1'i tamamen İngilizce, 7'si tamamen Arapça, 22'si Türkçe-Arapça, 1'i Türkçe-İngilizce, 6'sı Arapça-İngilizce, 3'ü Türkçe-Arapça-İngilizce olmak üzere 45 adet; Merkez mahallesinde 4'ü tamamen Türkçe, 2'si tamamen İngilizce, 1'i tamamen Arapça, 6'sı Türkçe-Arapça, 1'i Türkçe-İngilizce, 4'ü Arapça-İngilizce, 3'ü Türkçe-Arapça-İngilizce olmak üzere 21 adet kullanım tespit edilmiştir.

Viranşehir mahallesindeki iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurlar dil kullanımı açısından incelendiğinde toplam 24 unsur saptanmış ve bu unsurlardaki dilsel kullanımın 2'sinin tamamen Türkçe, 1'inin tamamen Arapça, 14'ünün Türkçe-Arapça, 7'sinin ise Türkçe-Arapça-İngilizce olduğu tespit edilmiştir.

Viranşehir mahallesinde araştırma dâhilinde taranmış olan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurların sayısal dağılımı Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Tanıtıcı Unsurların Sayısal Dağılımı

Mahalle Adı	Türkçe	İngilizce	Arapça	Türkçe-Arapça	Türkçe-İngilizce	Arapça-İngilizce	Arapça-Fransızca	Türkçe-Fransızca	Türkçe-Arapça-İngilizce
Viranşehir mah.	2	0	1	14	0	0	0	0	7
TOPLAM	24								

Söz konusu mahalledeki toplam 24 tanıtıcı tabela, levha vb. unsur dilsel açıdan incelendiğinde bu unsurların %8'inin tamamen Türkçe, %4'ünün tamamen Arapça, %59'unun Türkçe-Arapça, %29'unun ise Türkçe-Arapça-İngilizceden oluştuğu görülmektedir.

Viranşehir mahallesinde yer alan iş yerleri ve bu iş yerlerini tanıtıcı niteliğe sahip tabela, levha vb. tanıtıcı unsurlardan bazıları Görsel 1 ve Görsel 2'de gösterilmektedir.

Suriyeli Mültecilerle Değişen İş Yeri Tabelalarının Dilsel Kullanımlar Açısından İncelenmesi: Mezitli İlçesi Örneği

Görsel 1. İşletme Adı: İletişim Altyseer

Görsel 2. İşletme Adı: Yıldız Dimeşki Lokantası

Fatih mahallesindeki iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurlar dil kullanımı açısından incelendiğinde toplam 44 unsur saptanmış ve bu unsurlardaki dilsel kullanımın 6'sının tamamen Türkçe, 6'sının tamamen İngilizce, 3'ünün tamamen Arapça, 13'ünün Türkçe-Arapça, 15'inin Türkçe-İngilizce, 1'inin ise Arapça-Fransızca olduğu tespit edilmiştir.

Fatih mahallesinde araştırma dâhilinde taranmış olan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurların sayısal dağılımı Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Tanıtıcı Unsurların Sayısal Dağılımı

Mahalle Adı	Türkçe	İngilizce	Arapça	Türkçe-Arapça	Türkçe-İngilizce	Arapça-İngilizce	Arapça-Fransızca	Türkçe-Fransızca	Türkçe-Arapça-İngilizce
Fatih mah.	6	6	3	13	15	0	1	0	0
TOPLAM	44								

Veriler incelendiğinde söz konusu mahalledeki toplam 44 tanıtıcı tabela, levha vb. unsur dilsel açıdan incelendiğinde bu unsurların %14'ünün tamamen Türkçe, %14'ünün tamamen İngilizce, %7'sinin tamamen Arapça, %29'unun Türkçe-Arapça, %34'ünün Türkçe-İngilizce, %2'sinin Arapça-Fransızca olduğu tespit edilmiştir.

Fatih mahallesinde yer alan iş yerleri ve bu iş yerlerini tanıtıcı niteliğe sahip tabela, levha vb. tanıtıcı unsurlardan bazıları Görsel 3 ve Görsel 4'te gösterilmektedir.

Görsel 3. İşletme Adı: Çilek Odası

Görsel 4. İşletme Adı: Enna Concept

Adnan Menderes mahallesindeki iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurlar dil kullanımı açısından incelendiğinde toplam 91 unsur saptanmış ve bu unsurlardaki dilsel kullanımın 37'sinin tamamen Türkçe, 4'ünün tamamen İngilizce, 3'ünün tamamen Arapça, 17'sinin Türkçe-Arapça, 17'sinin Türkçe-İngilizce, 1'inin Arapça-İngilizce, 1'inin Arapça-Fransızca, 2'sinin Türkçe-Fransızca, 9'unun ise Türkçe-Arapça-İngilizce olduğu tespit edilmiştir.

Adnan Menderes mahallesinde araştırma dahilinde taranmış olan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurların sayısal dağılımı Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4. Tanıtıcı Unsurların Sayısal Dağılımı

Mahalle Adı	Türkçe	İngilizce	Arapça	Türkçe-Arapça	Türkçe-İngilizce	Arapça-İngilizce	Arapça-Fransızca	Türkçe-Fransızca	Türkçe-Arapça-İngilizce
Adnan Menderes mah.	37	4	3	17	17	1	1	2	9
TOPLAM	91								

Veriler ele alındığında söz konusu mahalledeki toplam 91 tanıtıcı tabela, levha vb. unsur dilsel açıdan incelendiğinde bu unsurların %41'inin tamamen Türkçe, %4'ünün tamamen İngilizce, %3'ünün tamamen Arapça, %19'unun Türkçe-Arapça, %19'unun Türkçe-İngilizce, %1'inin Arapça-İngilizce, %1'inin Arapça-Fransızca, %2'sinin Türkçe-Fransızca, %10'unun ise Türkçe-Arapça-İngilizce olduğu tespit edilmiştir.

Adnan Menderes mahallesinde yer alan iş yerleri ve bu iş yerlerini tanıtıcı niteliğe sahip tabela, levha vb. tanıtıcı unsurlardan bazıları Görsel 5 ve Görsel 6'da gösterilmektedir.

Suriyeli Mültecilerle Değişen İş Yeri Tabelalarının Dilsel Kullanımlar Açısından İncelenmesi: Mezitli İlçesi Örneği

Görsel 5. İşletme Adı: Gamze Petshop

Görsel 6. İşletme Adı: Inception Oto Yıkama

Yeni mahalledeki iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurlar dil kullanımı açısından incelendiğinde toplam 45 unsur saptanmış ve bu unsurlardaki dilsel kullanımın 5'inin tamamen Türkçe, 1'inin tamamen İngilizce, 7'sinin tamamen Arapça, 22'sinin Türkçe-Arapça, 1'inin Türkçe-İngilizce, 6'sının Arapça-İngilizce, 3'ünün Türkçe-Arapça-İngilizce olduğu saptanmıştır.

Yeni mahallede araştırma dâhilinde taranmış olan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurların sayısal dağılımı Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Tanıtıcı Unsurların Sayısal Dağılımı

Mahalle Adı	Türkçe	İngilizce	Arapça	Türkçe-Arapça	Türkçe-İngilizce	Arapça-İngilizce	Arapça-Fransızca	Türkçe-Fransızca	Türkçe-Arapça-İngilizce
Yeni mah.	5	1	7	22	1	6	0	0	3
TOPLAM	45								

Veriler incelendiğinde söz konusu mahalledeki toplam 45 tanıtıcı tabela, levha vb. unsur dilsel açıdan incelendiğinde bu unsurların %11'inin tamamen Türkçe, %2'sinin tamamen İngilizce, %16'sının tamamen Arapça, %49'unun Türkçe-Arapça, % 2'sinin Türkçe-İngilizce, %13'ünün Arapça-İngilizce, %7'sinin ise Türkçe-Arapça-İngilizce olduğu tespit edilmiştir.

Yeni mahallede yer alan iş yerleri ve bu iş yerlerini tanıtıcı niteliğe sahip tabela, levha vb. tanıtıcı unsurlardan bazıları Görsel 7 ve Görsel 8'de gösterilmektedir.

Görsel 7. İşletme Adı: Four Seasons Lokantası

Görsel 8. İşletme Adı: Int. Academy of Education

Merkez mahallesindeki iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurlar dil kullanımı açısından incelendiğinde toplam 21 unsur saptanmış ve bu unsurlardaki dilsel kullanımın 4'ünün tamamen Türkçe, 2'sinin tamamen İngilizce, 1'inin tamamen Arapça, 6'sının Türkçe-Arapça, 1'inin Türkçe-İngilizce, 4'ünün Arapça-İngilizce, 3'ünün Türkçe-Arapça-İngilizce olduğu tespit edilmiştir.

Merkez mahallesindeki araştırma dâhilinde taranmış olan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. tüm unsurların sayısal dağılımı Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Tanıtıcı Unsurların Sayısal Dağılımı

Mahalle Adı	Türkçe	İngilizce	Arapça	Türkçe- Arapça	Türkçe- İngilizce	Arapça- İngilizce	Arapça- Fransızca	Türkçe- Fransızca	Türkçe- Arapça- İngilizce
Merkez mah.	4	2	1	6	1	4	0	0	3
TOPLAM	21								

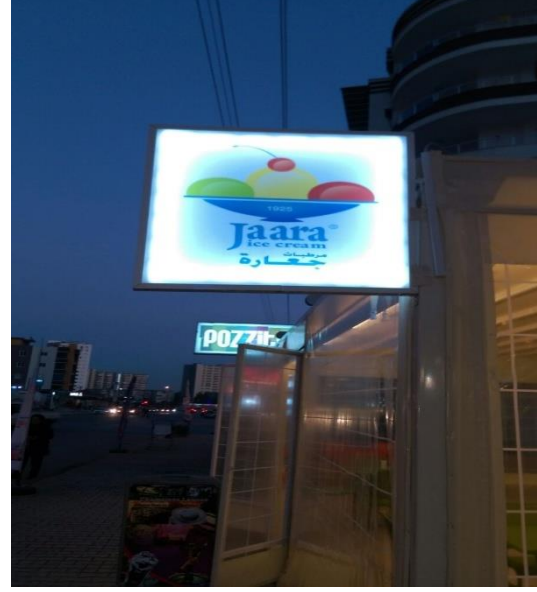
Veriler incelendiğinde söz konusu mahalledeki toplam 21 tanıtıcı tabela, levha vb. unsur dilsel açıdan incelendiğinde bu unsurların %19'unun tamamen Türkçe, %9'unun tamamen İngilizce, %5'inin tamamen Arapça, %29'unun Türkçe-Arapça, %5'inin Türkçe-İngilizce, %19'unun Arapça-İngilizce, %14'ünün ise Türkçe-Arapça-İngilizce olduğu tespit edilmiştir.

Merkez mahallede yer alan iş yerleri ve bu iş yerlerini tanıtıcı niteliğe sahip tabela, levha vb. tanıtıcı unsurlardan bazıları Görsel 9 ve Görsel 10'da gösterilmektedir.

Suriyeli Mültecilerle Değişen İş Yeri Tabelalarının Dilsel Kullanımlar Açısından İncelenmesi: Mezitli İlçesi Örneği

Görsel 9. İşletme Adı: Abu Kef Çay-Kahve-Kola

Görsel 10. İşletme Adı: Jaara Ice Cream

Sonuç ve Öneriler

Dünya üzerinde konuşulan diller, farklı alışverişler veya etkileşimler sonucu değişikliğe uğramakta, kimi zaman ise yozlaşarak yok olabilmektedir. Diller arasındaki bu alışverişin somut birer yansıması, söz konusu araştırma sonucunda gözler önüne serilmiştir. Araştırma dâhilinde, işletme sahiplerinin iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurların seçiminde, kendi yaptıkları açıklamalar sonucunda farklı durumların etkisinde kaldıkları görülmüştür. Kimi işletme sahiplerine göre Türkçe-İngilizce ya da Türkçe-Arapça dillerinin bir arada kullanıldığı iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurlar, o bölgede yaşayan göçmenlere ulaşma ve hizmet verme hususunda en etkili yöntemlerden birisi olarak görülmektedir. Bazı işletme sahiplerinin ise karma dil kullanımını sadece ticari yönden irdeledikleri, karma bir dil yapısı içinde kurgulanmış iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurların ekonomik açıdan kendilerine daha fazla kazanç getireceklerini öngördükleri ve bu tarz kullanımlara yöneldikleri saptanmıştır.

Bütünsel olarak ele alındığında, dilin çeşitli sosyoekonomik olaylar sonucunda çeşitlenmesi ve değişime uğraması kaçınılmazdır. Bu çeşitlenme ve değişim, olumlu olabildiği gibi kimi zaman olumsuz nitelikler de taşımaktadır. Araştırma sonucunda söz konusu evrende incelenen tüm öğelerin sadece %24'ünün o ülkenin ana dili ile oluşturulmuş olduğu; geri kalan %76'sının ise başka dillerle kaynaşarak yeni bir yapı oluşturduğu gözlemlenmiştir. Baydar ve Baydar'ın (2005) Erzurum ilini esas alarak yapmış oldukları çalışmayla benzer bir şekilde, Mersin ili Mezitli ilçesi içerisinde yer alan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurlar üzerinde Türkçenin doğru bir şekilde kullanılmadığı, doğru biçiminin korunamadığı ve Türkçe ile Arapça, İngilizce, Fransızca dillerinin bütünleştirilerek harmanlanmış bir dil oluşturulmaya çalışıldığı saptanmıştır. Toplanan veriler sonucunda Erzurum

ilinden farklı bir yan olarak ise Mersin ili içerisinde oluşan söz konusu dilsel kirliliğinin göç faaliyetleri sonucunda daha belirgin bir hâl aldığı, göçe tabii olan bireylerin kültürel özelliklerini daha net bir şekilde gösterdiği tespit edilmiştir. Özellikle Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle yapılan göç faaliyetlerinin, Mersin ili içerisinde yer alan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurlar üzerinde Türkçe ile beraber Arapçanın daha baskın olmasına sebep olmuştur. Üstünova, Aydın, Berberoğlu, Üstünova, Akkök ve Akgün'ün (2010) Bursa ilinde yer alan iş yeri adlarını esas alarak yaptıkları çalışma ve Boyraz'ın (2003) Sivas ilindeki ticari işletme adları üzerine yaptığı çalışma ile benzer şekilde, Mersin ili Mezitli ilçesinde yer alan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. unsurların da yapısal olarak bozukluk taşıdıkları, ölçünlü dilin karakteristik özelliklerini tam anlamıyla yansıtamadıkları belirlenmiştir. "Popüler literatürde "kirlenme", "çürüme", "yozlaşma", "bozulma" vb. sözcüklerle anlatılmaya çalışılan olgu, dilin söz dağarcığına başka dillerden sözcüklerin girmesi, dilde özellikle gençler tarafından yeni ifade biçimlerinin oluşturulması veya dilde bunlara benzer -kaçınılmaz bir şekilde meydana gelen herhangi bir değişim olabilmektedir" (Duman, 2013:166). Dolayısıyla, farklı dil ailelerine mensup dillerin bir arada kullanılarak yeni bir yapı oluşturulmaya çalışılması, o dilin çeşitli yönlerden bozulmasına ve kirlenmesine sebep olmuştur. Dil kirliliği olarak nitelendirilen bu durumun kısa veya uzun vadede önüne geçilmesi için bazı önlemlerin alınması, o dilin zaman içerisinde yok olmaması açısından hayati durumdadır.

Araştırma sonucunda, Mersin ili Mezitli ilçesi sınırları içerisinde yer alan mahallelerde bulunan iş yerlerini tanıtıcı tabela, levha vb. öğeler üzerinden dilsel yozlaşma ve dilsel kirlilik oluşmaya başladığı tespit edilmiştir. Topluma yönelik herhangi bir dilsel bilinçlendirme faaliyetinin yapılmaması sonucunda var olan dil kirliliğinin giderek artacağı ve yayılarak ana dilin söz varlığını bozabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, toplumu oluşturan bireyler üzerinde doğru dil kullanımına yönelik olumlu bir farkındalık oluşturma yolları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Türkçenin yazı dili üzerinde doğru kullanılması amacını önceleyen seminer/konferans vb. faaliyetler aracılığıyla toplum üzerinde dil kirliliği, dilsel yozlaşma konuları hakkında bilgilendirmeler yapılmalı, var olan dil kirliliğinin önüne geçilmesini esas alan farklı yaptırımlar/uygulamalar ile Türkçenin biçimsel olarak bozulmasının önüne geçilmesi hedeflenmelidir. Göçmenlerin buldukları çevreye adaptasyonun tam ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için özellikle Türkçe eğitimine verilen önem gözden geçirilmeli, Türkçe eğitiminin daha kaliteli ve işlevsel hâle getirilmesi sağlanmalıdır.

Kaynaklar

Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.

Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği [Elektronik Versiyonu]. *Mardin Artuklu Üniversitesi: Mukaddime*, 5(2), 53-70.

Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Suriyeli Mültecilerle Değişen İş Yeri Tabelalarının Dilsel Kullanımlar Açısından İncelenmesi: Mezitli İlçesi Örneği

- Boyraz, Ş. (2003). İletişim Açısından Sivas'ta Ticarî İşletme Adları. *Millî Folklor*, 15(60), 141-160.
- Duman, D. (2013). Medyada "Doğru" Türkçe Tartışmaları Üzerine: Betimleyici-Kuralcı Yaklaşımlar ve Ötesi. *Bilig*, (64), 151-174.
- Ergin, M. (1980). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Erkuş, A. (2009). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ertane Baydar, Arzu Sema ve Baydar T., (2005). "Bu Kadarı da Fazla: Erzincan Tabelaları", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 89 (640), 359-362.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2017). *2016 Türkiye Göç Raporu*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kaplan, M. (1988). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karademir, F. (2004). Diyarbakır'daki Mağaza ve İş Yeri Adları Üzerine. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I* (s. 1577-1590). Ankara.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükkaraca, N. (2001). *Göç ve çalışan çocuklar: Diyarbakır'da çalışan çocuklar*. Sosyal Hizmet Sempozyumu. 20-22 Ekim Diyarbakır, Ocak-Şubat-Mart 2001.
- Maleki, E. (2013). Türk Kültür ve Dilinin Fars Kültür ve Diliyle Etkileşimi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17 (3), 129-150.
- Özkan, F., ve Musa, B. (2004). Yabancı Dillerin Türkçenin Söz Dizimi Üzerindeki Etkisi. *Bilig Dergisi*, (30), 95-139.
- Saban, E. ve Ersoy, A. (2016). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şeyda, A. (2005). Dil Açısından Kars'taki İş Yeri İsimleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12), 77-88.
- Üstünova, M., Aydın, H., Berberoğlu Çetinoğlu, G., Üstünova, K., Akkök, M., Akgün, N. (2010). İş Yeri Adlarında Türkçenin Kullanımı. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 5/1 pp. 1390-1419*.
- Yaman, I., ve Ekmekçi, E. (2016). Türkçenin İngilizce Yoluyla Melezleşmesi: Samsun'daki İş Yeri ve Mekân Adları Örneği. *Karadeniz Araştırmaları*, (50), 217-229.
- Göktuna Yaylacı, F. (2012). Belçika'daki Türklerin Dil Kullanımları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 63-88.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2002). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, T. (2014). Saussure'den Bakhtin'e Dil-Kültür İlişkisi: "Tümü Kapsayıcı Olgular". *İdil* 3(11), 115-136.